

آموزش بزرگسالان روستایی، پاسخ به نیازهای جامعه روستایی در عصر جهانی شدن

سید مهدی میردامادی - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
فرشته غیاثوند غیائی و شهره سلطانی - دانشجویان دوره دکترای دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات

چکیده

سرعت تغییر در زمینه‌های مختلف ناشی از سرعت تغییر در دانش مورد نیاز برای انجام وظایف تخصصی است. هماهنگی با ساختارهای جدید در دنیای پیچیده امروز، مستلزم این است که بزرگسالان به طور مستمر جهت انجام شایسته وظایف به روز شوند. در نتیجه در زمینه مهارت‌های فنی و علمی، نیاز به آموزش‌های صنعتی و مستمر حرفه‌ای هم‌زمان وجود دارد. با توجه به شکوفایی دانش و نیاز دائمی به روز آمدسازی آن، تخصصی شدن دانش نیز مطرح گردیده است. تخصصی شدن امور، تقاضا برای مدیریت کار آ و آموزش مدیریتی بیشتر را ایجاد می‌کند. قشر روستایی اکثریت فراموش شده در فرایند آموزش برای دستیابی به توسعه‌اند. آموزش روستاییان با فرض اینکه این نوع آموزش در برگیرنده گستره وسیعی از مهارت‌های مناسب زندگی است، امری فراتر از آموزش‌های کشاورزی است. توجه به چالش‌های روستایی، افزایش امنیت غذایی از طریق تعلیم و تربیت، توجه به فقیران روستایی، و توجه به حمل و نقل و بازارهای روستایی از جمله مسائل مورد توجه عصر حاضر است. در مقاله حاضر اهمیت و ضرورت آموزش بزرگسالان روستایی و مسائل مطروحه در زمینه آموزش این گروه از افراد بررسی شده است.

واژه‌های کلیدی: آموزش بزرگسالان، جامعه روستایی، فقر، توسعه روستایی.

مقدمه

بیش از نیمی از جمعیت دنیا و بیشتر از ۷۰ درصد مردم فقیر دنیا در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. در بین این افراد علاوه بر گرسنگی، سطح پایین سوادآموزی و دسترسی کم به مدرسه امری معمول و طبیعی است. آموزش برای بسیاری از مردم در مناطق روستایی برای دسترسی به توسعه پایدار ضروری است. راهبردهای آموزش در حال حاضر تأکید بر توسعه روستا دارند که شامل همه افرادی می‌شود که در روستا زندگی می‌کنند. برخی راهبردها نیاز به توجه در ارائه آموزش برای مخاطبان وسیعی از جمله کودکان، جوانان و بزرگسالان دارد. این پیچیدگی و چالشهای ناگهانی باید به طور منظم و نظام مند از طریق سیاست‌گذاران مناسب در کلیه سطوح نظامهای آموزشی مورد توجه قرار گیرند. تغییرات سریع فنی و جهانی شدن، ضرورت توجه به تعلیم و تربیت بهتر برای معیشت پایدار در اقتصاد رقابتی روستایی را آشکار کرد. تا پیش از این، تأکید رهیافتهایی که به وسیله سیاست‌گذاران و متخصصان به کار گرفته می‌شد، بر آموزش و مهارتهای عملی و حرفه‌ای کشاورزی بود که به طور عمده شامل آموزش در سطوح دبیرستانی بود. در محیط دائماً در حال تغییر امروزی و با وجود فعالیتهای غیر زراعی، آموزش برای توسعه نیازهای مناطق روستایی نیازمند رهیافتی جامع و کل گرا با محدودیتهای کم در مفهوم آموزش و تربیت کشاورزی سنتی است.

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر مطالعه کتابخانه‌ای، و جستجو در شبکه جهانی اینترنت است. اطلاعات جمع‌آوری، ترجمه و بررسی شده و در چارچوب تمایز میان مفهوم شهر و روستا تدوین گردیدند.

مفهوم روستا

ممکن است با شنیدن کلمه «روستایی» تصاویر مختلفی در ذهن تداعی شود. تصاویری از نقاط مختلف جغرافیایی، زیرا تصویری که نشان‌دهنده یک ناحیه روستایی است متفاوت از تصویری دیگر است. به عبارت دیگر، هر روستا ویژگی خاص خود را دارد.

تفاوت شهر و روستا

انتقاد مهم بر مطالعاتی که ویژگیهای مناطق روستایی و غیر روستایی را با هم مقایسه می‌کنند، نادیده گرفتن تنوع بزرگسالان روستایی و همچنین برجسته کردن مشکلات

تشخیص روستا از شهر است (Knowles, 1980). «هلج» در پاسخ به نیازهای کودکان عقب مانده در مدارس بخشهای روستایی، نشان می دهد که حتی اجتماعات روستایی با جمعیت و تراکم مشابه، به خاطر تفاوت خرده فرهنگی که در آنها وجود دارد، به شدت با هم متفاوت خواهند بود. «ویلیتز»^۱ «بیلر»^۲ و «کریدر»^۳ در سال ۱۹۸۲ در پاسخ به نامتجانسی جامعه اجتماعی، سه عامل مهم را بیان کردند که درون گروههای اجتماعی که روستا نامیده می شوند بسیار متفاوت اند: درجه روستایی بودن از نظر بوم شناختی یا حرفه ای (زمینهای کشاورزی و کشاورزان متفاوت هستند)، ویژگیهای شخصی جمعیت (سن، درآمد، تحصیلات، جنس، نژاد، دین) و تفاوت مناطق جغرافیایی (توپوگرافی و مسائل مربوط به آن). آموزشگران، مدیران و سیاستمداران، جامعه شناسان و دیگر استفاده کنندگان از کلمه، سالها تلاش کرده اند که ویژگیهای پیچیده افراد و اجتماعات روستایی را درک کرده و آن را در تعریفی جامع، تنظیم و سازماندهی کنند. به خاطر عدم امکان جدا کردن مفاهیم روستا و شهر از نظر فرهنگی، تاریخی، اداری، بوم شناختی و شغلی، رهیافتهای متفاوتی برای تشریح اینکه «چه نیست»، ارائه شده است. باید توجه داشت که استفاده از هر رهیافت تعریف شده، مانع استفاده از تعریفی دیگر خواهد شد زیرا هر رهیافت با خود، تعداد زیادی از مفروضات را به همراه دارد.

انتقادی که به تعاریف آماری وارد می شود این است که جداسازی ویژگیهای شهری و روستایی، ملاحظات فرهنگی، تاریخی، سیاسی و مدیریتی را شامل نمی شود. با توجه به این انتقاد، «بونس»^۴ چهار معیار مهم را برای تشخیص نواحی روستایی از شهری معرفی می کند: معیارهای جمعیت شناختی، سیاسی و اجتماعی و فرهنگی، که از این میان دو معیار اجتماعی و فرهنگی بهترین معرف واژه «روستا» است. بر طبق تعریف «بونس»، رهیافت روانشناختی و جامعه شناختی روستاییان تلاشی است تا معیاری برای تمایز میان رفتار و نگرش جامعه شهری و روستایی به دست آید (ibid.). «لیچ»^۵ و «تیلبورگ»^۶ در همراهی با «بونس» پیشنهاد کرده اند که مفهوم روستا به عنوان یک خرده فرهنگ منحصر به فرد تلقی شود. خرده فرهنگ عبارت است از گروهی از مردم که تجربه منحصر به فرد زندگی یا کیفیتهای منحصر به فرد درون

1. Helch
2. Willits
3. Bieler
4. Corredor
5. Bunce
6. Llych
7. Tilborg

یک اجتماع بزرگ تر را با یکدیگر تسهیم می کنند.

جدول ۱- شناخت تفاوت‌های شهر و روستا از دیدگاه سرکین و زیمرمن^۸

روستا	شهر
فعالیت‌های کشاورزی، کشت و صنعت و فعالیت‌های استخراجی ^۹	صنعت، تجارت، بازرگانی و فعالیت‌های دولتی
پیوستگی با طبیعت، محیط‌های طبیعی‌تر از محیط‌های انسان‌ساز	جدایی از طبیعت، محیط‌های بیشتر انسان‌ساز تا طبیعی
تراکم جمعیت کمتر از ۱۵۰ نفر در مایل مربع یا اینکه ۶۰ درصد از افراد در یک دهستان در اجتماعات ۵۰۰۰ نفری یا کمتر زندگی کنند.	تراکم بیشتر، تعداد افراد بیشتر در مایل مربع، مردم در شهرها یا شهرکهای ۵۰۰۰ نفری یا بیشتر زندگی می کنند.
تمایل به سمت گروه‌های بیشتر همگن	تمایل به سمت گروه‌های بیشتر ناهمگن
تمایل به سمت تفاوت‌ها و قشریندب‌های کمتر	تمایل به سمت تفاوت‌ها و قشریندب‌های بیشتر
تمایل به حرکت به سمت شهرها در دهه ۶۰، تمایل به بازگشت به سمت روستاها در دهه ۷۰، حرکت دوباره به شهرهای نزدیک در دهه ۸۰	بازگشت از شهرها در دهه ۷۰ و حرکت دوباره به شهرهای نزدیک در دهه ۸۰
تمایل به روابط فردی، شخصی و چهره به چهره	تمایل به روابط گروهی و کمتر فردی، تمرکز بر افراد همسایه، می تواند فردی و شخصی باشد.

(منبع: Knowles, 1980)

«دیلمن و هیس» به توصیف اطلاعاتی که در جدول ۱، نمایش داده شده است کمک کرده اند. برای تشخیص شهر از روستا اغلب به مشخصات فیزیکی یا ویژگی‌های فردی توجه می شود. البته برای این منظور از معیارهای بوم‌شناختی، شغلی و اجتماعی فرهنگی نیز به صورت جداگانه یا در ترکیب با یکدیگر استفاده می شود. نواحی روستایی از نظر بوم‌شناختی با تراکم جمعیتی کم و سکونتگاه‌های کوچک روبه روست و اجتماعات به طور نسبی از دیگر بخش‌های جامعه جدا هستند. اشتغال در نواحی روستایی، از نوع صنایع استخراجی است.

8. Serkin and Zimmerman
9. extractive
10. Dillman and Hobbs

کشاورزی، معدن‌کاوی، جنگلداری و ماهیگیری در این طیف می‌گنجد. ویژگی اجتماعی اقتصادی نواحی روستایی به صورت غالب بودن خصوصیات شخصی، وجود ارتباطات اجتماعی چهره‌به‌چهره و آهنگ کند تغییرات جلوه می‌کند (ibid.). «گودیناف»^{۱۱} تنوع گروه‌های روستایی را به زمینه‌های پیچیده اخلاقی و زبانی، طبقات مختلف اجتماعی، آیینها و تیره‌های مذهبی و طیف بی‌نهایت اشتغالات تخصصی و متمایز، نسبت می‌دهد. این تنوع تا حد زیادی در نواحی غیر روستایی نیز دیده می‌شود. بنابراین شناسایی ارزشها، اعتقادات، سنتها و تجارب منحصر به فرد زندگی اعضای یک خرده‌فرهنگ در روستا و غیر روستا، می‌تواند اطلاعات مورد نیاز آموزشگران برای اقدام فراهم آورد و به آنان کمک کند تا بر عوارض ناشی از تفاوت در ویژگیهای سطحی فائق آیند (ibid.).

«بارکر»^{۱۲} ویژگیهای خاص اجتماعی روستایی را که می‌تواند بیانگر ارزشها، اعتقادات و سنتها باشد، شناسایی کرد. از نظر او خصیصه بوم‌شناختی نواحی روستایی، جمعیت‌های نامتراکم و مجزاست. این اجتماعات، رابطه تنگاتنگ باهم داشته و از مراکز خدمات مختلف دور هستند و احتمالاً با درصد بالای فقر، استانداردهای ضعیف بناهای مسکونی و مراقبتهای پزشکی نامناسب مواجهند. او معتقد است که نواحی روستایی با جذابیت‌های کم فرهنگی و خدمات عمومی محدود مواجه بوده و عموماً از ثروت کشور متبوع خود محروم هستند. در مقابل، سرعت کم تغییرات ارزشهای مثبت، عقاید و سنتها، وجود ثروتی از منابع طبیعی و فعالیتهای گوناگون روستایی، روابط دوستی و نرخ پایین جرم، از ویژگیهای مثبت جوامع روستایی است. اینکه ملاکهای تعیین مثبت یا منفی بودن ارزشهای روستایی چیست، از بحث مقاله خارج است بلکه مهم نقش این ارزشها و عقاید در ترسیم تصویر روستاست (ibid.). بحث در مورد فقر روستایی براساس تفاوت بین متروپل (مناطق شهری) و اقمار (مناطق روستایی) استوار است. به طور کلی در شهرها همبستگی و ارتباط نزدیکی از نظر فعالیتهای اقتصادی، ارتباطات و شبکه‌های وسیع حمل و نقل وجود دارد. مطالعات نشان می‌دهد که کاهش جمعیت و افزایش فقر یکی از مسائلی است که بزرگسالان روستایی با آن مواجه خواهند شد (Huang and Howley, 1989). در مطالعه دیگری که «آرچر»^{۱۳} در پاسخ به نیازهای آموزشی افراد انجام داد، از تکنیک پیمایش پستی استفاده کرد. پاسخها از نمونه‌ای ۵۰۰۰ نفری از شهروندان در «اوهایو» نشان‌دهنده تفاوت میان منابع

11. Goodinaf
12. Barker
13. Archer

طبیعی شهریان و روستاییان بود. پاسخ‌دهندگان روستایی، کتابخانه‌ها، بانکها، کلیساها و مؤسسات محلی مانند مؤسسه خدمات حفاظت خاک و مؤسسه خدمات ترویج تعاونی را از مهم‌ترین منابع اطلاعات آموزشی خود نام بردند. در مقابل مهم‌ترین منابع اطلاعاتی بزرگسالان شهری، متخصصان و دانشگاہیان بودند (Knowles, 1980). از نظر بسیاری از متفکران مانند «امرسون»^{۱۴}، «توره»^{۱۵} و «جفرسون»^{۱۶} شهر مکانی بی‌هدف، پرجنجال و پراسر و صداست و تنها در اطراف شهرها می‌توان به زندگی واقعی و مفهوم انسان دست یافت، زندگی‌ای که نوع آرمانی بشر می‌تواند در آن شکوفا شود. مهم‌ترین تفاوت فلسفی شهر و روستا ارتباط بین افراد و طبیعت است. اگر طبیعت خانه انسان است بنابراین باید با این خانه با تدبیر برخورد کرد. این تلقی نمی‌تواند برای شهریان همان قدر مهم باشد که برای روستاییان مهم است. برای نمونه ماهیگیری و فعالیت‌های تجاری خاص، باید همراه با احساس مسئولیت نسبت به حفظ و حمایت از طبیعت باشد.

فلسفه آموزش بزرگسالان

«آموزش بزرگسالان» رشته‌ای علمی^{۱۷} و تحقیقی^{۱۸} است زیرا با کارکردهای اجتماعی مهم و حیاتی حمایت می‌شود. دلایل نیاز به آموزش بزرگسالان عبارت‌اند از: رشد جمعیت، پویایی جامعه (تغییرات سریع اجتماعی باعث بی‌اعتباری سریع دانش می‌شود) و افزایش دانش فنی به واسطه انقلاب علمی.

گرایش‌های کنونی فلسفه آموزش بزرگسالان در سطح جهانی

در حالی که توجه به فلسفه اجتماعی، بحث غالب در آموزش بزرگسالان است، اخیراً گرایش به فلسفه تحلیل‌گرا و پدیده‌شناسی نیز جلب توجه می‌کند. در نهایت با توجه به این عقاید می‌توان اصول اساسی آموزش بزرگسالان را در موارد ذیل خلاصه کرد:

۱- اعم از اینکه هر جامعه‌ای ذاتاً خوب یا دارای نقص باشد، باید به سمت جلو حرکت کند و باید آموزش بزرگسالان در این زمینه نقش اساسی ایفا نماید.

۲- اگر افراد و در نهایت جامعه خواستار موفقیت هستند یادگیری باید در سراسر زندگی

14. Emerson
15. Thoreau
16. Jefferson
17. practice
18. inquiry

جریان داشته باشد (دائمی باشد).

۳- بزرگسالان ظرفیت یادگیری دارند و باید با توجه به شأن و احترامشان، آموزش داده شوند.

۴- همه بزرگسالان باید به آموزش دسترسی داشته باشند که این امر مستلزم وجود بنیانی نهادی در جامعه است.

۵- چون درک و شناخت بزرگسالان از آموزش متفاوت با دوران قبل از بزرگسالی است از این رو باید زمینه‌های آموزش بزرگسالان اساساً با آموزشهای قبل از بزرگسالی متفاوت باشد (ibid.).

فلسفه آموزشی روستا

مطالعات زیادی «بری»^{۱۹} در مورد مدرسه روستایی با کاربرد آموزش روستایی و اینکه فلسفه آموزش روستایی در گذشته چگونه بوده است و اندیشمندان درباره آینده آن چگونه فکر می‌کنند، انجام داده است. سالهاست که آموزشگران و سیاست‌گذاران توجه کافی به فلسفه آموزش ندارند، حتی دانشمندان به ندرت به تحلیل رفتار افراد در مدارس برای درک فلسفه فراسوی آن همت گماشته‌اند. ظاهراً علاقه کمی به فلسفه آموزش و مطالعه آن وجود دارد زیرا فلسفه را نظامی پیچیده از عقاید می‌دانند که مختص دانشگاهیان و نخبگان است.

اهداف آموزش بزرگسالان در مناطق روستایی

«ناکس»^{۲۰} اهداف آموزش بزرگسالان در مناطق روستایی را به شرح ذیل بیان می‌کند:

● ارتقاء بهره‌وری اقتصادی، برانگیختن تغییرات سیاسی، افزایش برابری اجتماعی، ارتقاء کیفیت زندگی.

● ارتقاء بهره‌وری اقتصادی (کارآیی صنعتی، نگرانی اصلی در برنامه‌های اولیه بود، امروزه نتایج مشابهی از این برنامه‌ها برای افزایش اطلاعات روستاییان که منجر به توسعه اقتصادی روستا می‌شود، انتظار می‌رود).

● برانگیختن تغییرات سیاسی (تلاش جهت حمایت از اصلاحات سیاسی مردم سالارانه). اقدام آموزشگر برزبلی «پائولو فریره»^{۲۱} برای سوادآموزی دهقانان بزرگسال با این هدف که حاکم بر سرنوشت خود شوند، نمونه‌ای از این گونه فعالیتهاست. برای بیشتر ملت‌های این گونه تلاش‌ها برای توجه به نیازهای در حال ظهور توصیه شده است (ibid.). ارتباط نزدیکی میان اهداف سیاسی سوادآموزی و ارتقای برابری اجتماعی وجود دارد. البته تلاش برای ارتقای برابری

19. Berry

20. Knox

21. Paollow Frir'e

اجتماعی با چالشهای زیادی مواجه است. کارکنان سوادآموزی بزرگسالان می گویند که شهروندان فقیر کشورها (اعم از شهری یا روستایی) حداقل مشارکت را در این گونه برنامه ها دارند (Quigley, 1990). براین اساس تلاش برای آموزش بزرگسالان می تواند شکاف بین دارا و ندار را بیشتر کند. برخی نویسندگان در مخالفت با این نظر، معتقدند که این تأثیرات نادرند و حتی اگر شهروندان فقیر سود ببرند سایرین نیز همواره با آنها رشد می کنند. «کمرون» استدلال می کند که این گونه برنامه ها موجب کیفیت بهتر و انگیزش بیشتر در پیشرفت شغلی می شود. شغل های سطح پایین مختص مهارتهای سطح پایین یا کارکنان جزء است (Cameron, 1987).

ضرورت آموزش بزرگسالان روستایی

در مورد ضرورت آموزش بزرگسالان روستایی، مطالب بسیاری نوشته شده است. در اینجا برای جلوگیری از تکرار مکررات تنها نتایج مطالعات موردی مربوط به ضرورت آموزش بزرگسالان بیان می شود. برای مثال نتایج یک ارزشیابی در «آیوآ»^{۲۲} نشان داد که هدف بزرگسالان روستایی از مشارکت در برنامه ها عبارت است از رهایی از قرض و اعتیاد، مدیریت منابع مالی، تصمیم گیری در شرایط سخت زراعی، بهبود و پیشرفت در مهارتهای والدینی، حفظ سلامتی ذهنی، بهبود مهارتهای ارتباطی و مدیریت تضاد و در نهایت کسب استقلال و رسیدن به خودکفایی (Knowles, 1980). مندرجات جدول ۲، یافته های چندین مطالعه موردی است.

جدول ۲ - بررسی نیازهای یادگیری بزرگسالان از دیدگاه برخی محققان

منبع	توانایی	توانایی	توانایی	توانایی	توانایی
یادگیری بزرگسالان	*	*	*	*	*
عملی و نقل	*	*	*	*	*
دسترسی ارتباطات	*	*	*	*	*
حسابداری	*	*	*	*	*
مدیریت منابع	*	*	*	*	*
مهارتهای آموزشی	*	*	*	*	*
ترجمه به نیازهای شخصی و	*	*	*	*	*
انتظارات آنها	*	*	*	*	*
توسعه و روش آموزش	*	*	*	*	*
بهره	*	*	*	*	*
دسترسی به مهارتهای اساسی (بهادقت)	*	*	*	*	*

(منبع: یافته های تحقیق)

چالش‌های آموزش بزرگسالان روستایی

کارگزاران آموزشی مسئول آموزش بزرگسالان روستایی، در ارائه خدمات کیفی با موانعی مواجهند. جدایی اجتماعی و حرفه‌ای، فاصله زیاد از خدمات و وجود موانع جغرافیایی، سازمان‌های آموزشی را که در جستجوی به دست آوردن و حفظ کارشناسان متخصص اند را به ستوه آورده است. در بسیاری از مواقع، مجموعه‌های روستایی، با داشتن کارمندان نه چندان کیفی، سطح دستمزدهای پایین، تسهیلات ناکارآمد و فرصت‌های کم شغلی فاقد گروهی ذی نفوذ برای پیشرفت هستند.

مشکلات برنامه‌های آموزش بزرگسالان روستایی در آسیا

سطح پایین آموزش بین جمعیت بزرگسالان روستایی؛ فرصت‌های کم برای افزایش درآمد و ایجاد مشاغل در مناطق روستایی؛ حمایت‌های کم برای ایجاد مشاغل کوچک در نواحی روستایی؛ بهره‌وری پایین محصولات کشاورزی؛ بهره‌وری بسیار پایین منابع طبیعی؛ درک محدود از حفظ و حمایت از منابع طبیعی؛ نرخ بالای بی‌سوادی به ویژه بین زنان؛ محدودیت‌های دسترسی افراد (به ویژه زنان) به آموزش‌های اساسی و برنامه‌های آموزشی جهت ایجاد درآمد؛ دسترسی محدود افراد به منابع اطلاعاتی، عدم توجه به برنامه‌های آموزشی مورد نیاز مناطق روستایی.

اهداف اختصاصی که باید در جهت حل این مشکلات مورد توجه قرار گیرند:

افزایش آگاهی سیاست‌گذاران و جوامع از نقش آموزش و تربیت در توسعه روستایی؛ تضمین سیاستها و راهبردهای ملی و آموزش مهارت‌های تربیتی متناسب با نیاز جوامع روستایی؛ هماهنگی و همکاری بین وزارتخانه‌های مختلف، سازمان‌های غیردولتی و بخش خصوصی؛ بهبود کیفیت مهارت‌های حرفه‌ای؛ ایجاد مراکز یادگیری جامعه محور؛ اطمینان از دسترسی همگانی به مواد آموزشی و برخورداری از تعلیمات اساسی. «نلسون» در پژوهشی، به موانع زیر که در مسیر آموزش بزرگسالان روستایی قرار دارد، اشاره می‌کند: موانع یادگیری، هزینه‌ها، ناتوانی‌های جسمی، سلامتی کم بزرگسالان، عدم اطمینان در مورد فعالیت‌های جدید، فقدان علاقه، فقدان منابع در سطح جامعه و توانایی کم بزرگسالان (White, 1987).

جدول ۳ - موانع خاص ارائه دهندگان آموزش بزرگسالان

شرح موانع	موضوع
- بودجه به طور کلی کافی نیست. - نیاز به بودجه بیشتر برای رایانه و نرم افزار - هزینه برای فراگیر در بردارد.	بودجه
- کمبود وسایل نقلیه - مشکل پارک کردن	حمل و نقل
- فقدان مراقب برای کودکان - نبود پرستار بچه	مراقبت از کودکان
- فقدان انگیزش - حفظ انگیزش فراگیران در آموزش از راه دور مشکل است. - ارزش کمی برای آموزش قائل می شوند.	انگیزش فراگیران
- روستاها، پراکنده اند. - فاصله زیاد - خدمات پراکنده در سازمانهای مختلف و اغلب ضعیف	توانایی جغرافیایی
- فقدان تسهیلات - عدم وجود تلفن ثابت و همراه - تجهیزات کم برای کلاسهای رایانه	فناوری
- کمبود کارمند برای پاسخ به نیازهای آموزشی - محدودیت زمانی برای آموزش - فشار تکالیف ارائه شده - محدودیت خدمات موجود	محدودیت

(منبع: Yan, 2006)

شرایط محدودکننده بزرگسالان روستایی در مطالعات فرسنگی گستره برنامه های آموزشی بزرگسالان روستایی به دلیل تهدیدهای زیستی محدود شده است. بودجه ناکافی نیز باعث کاهش اثر این برنامه ها می شود. بیشتر این برنامه ها مفهوم سوادآموزی را تداعی می کنند نه بهبود اقتصادی. اگر مزایای تبلیغات اقتصادی نادیده انگاشته شود حمایت خارجی این برنامه ها از دست خواهد رفت. از جمله موانع یادگیری بزرگسالان روستایی عبارتند از: هزینه ها، ضعف جسمی، سلامتی کم و عدم اطمینان از جدید بودن تجربیات، عدم علاقه و فقدان منابع محلی در دسترس. همچنین باید با تماسهای شخصی و اجتماعی، بزرگسالان را در جهت توسعه برنامه هدایت کرد. از جمله مشکلات آموزش بزرگسالان استفاده از روشهای سنتی تدریس در کلاسها و عدم دسترسی به آموزش از راه دور و امکانات رایانه ای است. مشکل حمل و نقل و عدم تواناییهای خاص از دیگر مسائل یادگیری آنهاست. مسئله دیگر عدم انگیزه بزرگسالان برای استفاده از برنامه های آموزشی است که باید راههایی برای علاقه مند کردن آنان یافت. ضمناً

برنامه‌های آموزشی بزرگسالان روستایی اغلب سازماندهی خوبی ندارند و سازگار با نیازهای محلی نیستند. (Theobald,?) ارتباط مستقیم با کشاورزان در فرایند آموزش بزرگسالان، راهکاری پویا برای ایجاد فرصتهای تعامل و گفتگوست. بدبینی و نگرش منفی نسبت به تغییر که گاهی در مناطق روستایی حاکم است، علت نپذیرفتن آن توسط روستاییان است. مسلماً احتیاط بیش از حد که ناشی از تجربه‌های اولیه روستاییان است، توجیه‌گر این روحیه می‌باشد. از طرف دیگر هدف نهایی آموزش باید کارآیی جامع سیاست گذاران باشد که همانا به دست آوردن کمیت و کیفیت هم‌زمان است (الیوت، ۱۳۸۱). سیاست گذاران آمریکایی معتقدند که از مهم‌ترین مشکلات برنامه‌های توسعه اقتصادی، بحران اقتصادی و نرخ بالای بی‌سوادی در روستاهاست، البته در سراسر جهان نیز نرخ فقر و بی‌سوادی بزرگسالان در روستاها بسیار بالاست (Knowles, 1980).

جدول ۴- پیشنهادهایی برای موفقیت آموزش بزرگسالان

برنامه‌ریزی منعطف برای فراگیران بزرگسالان	ایجاد انگیزش برای مشارکت در برنامه‌های آموزش بزرگسالان
وجود نظام حمل و نقل جهت حضور بزرگسالان در کلاس	وجود پرستار برای مراقبت از فرزندان
خدمات مشاوره‌ای حرفه‌ای و آموزشی برای بزرگسالان	وجود نظام حمل و نقل جهت حضور بزرگسالان در کلاس
انگیزش برای مشارکت در برنامه آموزش بزرگسالان	خدمات مشاوره‌ای حرفه‌ای و آموزشی برای بزرگسالان
وجود پرستار برای مراقبت از فرزندان	اعطای مدارک و نشانهای افتخار به بزرگسالان

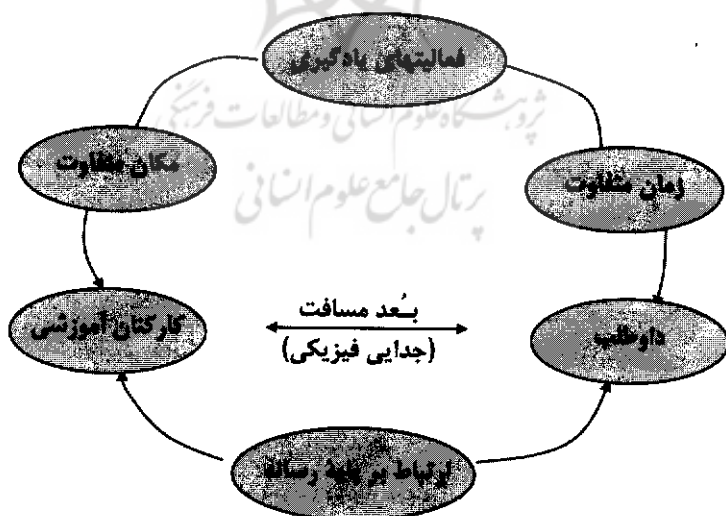
(منبع: Yan, 2006)

آموزش از راه دور برای جوامع روستایی
آموزش از راه دور وسیله‌ای مناسب برای ارائه مؤثر طیفی از فرصتهای آموزشی با نظرات بهتر است. با استفاده از طرحی آموزشی براساس رهیافت سیاستها و از طریق یادگیری فردی

(آموزش اختصاصی) امکان برقراری نظامهای به روز و خلاق نسبت به نیازهای فردی وجود دارد (الیوت، ۱۳۸۱). وقتی کارکنان آموزشی از فراگیر جدا هستند، مسئولیت اصلی دادن آموزش به عهده زمان و منابعی خواهد بود که باید برای یک یا چند وسیله کمک آموزشی خاص طراحی شوند. در این صورت تعامل آموزشی، رسانه محور می شود و دستیابی شرکت کننده به اهداف آموزشی شامل یک سری واکنشها خواهد بود که از روش سنتی آن متفاوت می باشد. به همین علت نظام یادگیری از راه دور باید فراگیر محور بوده و تمام منابع استفاده شده در جهت آسان سازی یادگیری قرار گیرند. شاید این پیشنهاد شرط اصلی در نظامی است که از عامل مسافت به مثابه ابزاری آموزشی استفاده می کند.

نیاز به یادگیری دائمی، در دوره انفجار دانش، نیمه عمر دانش، تغییرات سریع فناورانه و شوک آینده امري اجتناب ناپذیر شده است. از این رو یکی از اهداف آموزش بزرگسالان تسهیل تغییر در جامعه ای پویاست. نیاز به درک تغییر نقش، مورد توجه آموزش بزرگسالان و عامل پیش برنده بسیاری از آموزشهای والدین و برنامه های آموزشهای حرفه ای مستمر رشته های پزشکی، حقوق و پرستاری است (Knowles, 1980).

شکل ۱- متغیرهای مؤثر در آموزش بزرگسالان

(منبع: نگارندگان)

● **تخصیص سرمایه:** از نگرانیهای اصلی آموزش بزرگسالان روستایی است زیرا تسهیلات و امکانات در آموزشهای روستایی کمتر از دیگر نقاط است، در نتیجه کیفیت و مناسب بودن این برنامه‌ها مورد تردید است (Hunter and Howley, 1990).

● **استفاده از رهبران محلی:** مشکل اغلب جوامع نبود کمیته رهبری مناسب است. جوامع روستایی نیز با چالش شناسایی رهبران محلی مواجه‌اند. با وجود اینکه جوانان جوامع روستایی، رهبران بالقوه آینده‌اند کمتر به این امر توجه می‌شود. جوانان، کنشگران بالقوه جوامع اند و می‌توانند به مثابه پژوهشگران، با ارائه معتبر و کم‌هزینه اطلاعات، مناطق روستایی را آموزش دهند. علاوه بر این با مشارکت دادن جوانان در فرایند تصمیم‌گیری، رابطه سنتی بزرگسالان و جوانان به سمت همکاری با یکدیگر تغییر خواهد کرد (Seidl, 1999).

● **جنبش زندگی روستایی:** «کمیسیون زندگی روستایی»^{۲۵} در سال ۱۹۰۸ راه‌حلهای مختلفی مانند ایجاد خدمات پستی آزاد، برنامه‌های ترویج کشاورزی، بهبود جاده‌های روستایی و ایجاد بانکهای پستی را مطرح کرد.

پیشنهادها

طراحی یادگیری هدفمند و معنی‌دار مشکل نیست. هیچ روش خاصی را نمی‌توان برای آموزش بزرگسالان مد نظر قرار داد. عمل به پیشنهادهای زیر می‌تواند گامی در جهت ارائه آموزشهای بزرگسالان در روستاها باشد:

مواجهه با طبیعت شخصی و اجتماعی بزرگسالان باید با اصول توسعه برنامه‌های بزرگسالان همراه باشد. کاربرد رهیافتهای غیر رسمی یادگیری بزرگسالان؛ آشنایی آموزشگران با علم‌پیری شناسی^{۲۶}؛ تطبیق محتوای آموزشی (برنامه درسی) با نیازهای فردی و محلی روستا؛ ارائه دروس مرتبط با زندگی روستایی؛ حمایت‌های مالی از خانواده‌های فقیر برای تأمین مواد اولیه یادگیری؛ افزایش منابع تدریس و یادگیری؛ افزایش علاقه به مطالعه درباره کشاورزی؛ افزایش دانش درباره محیط زیست و دانش اولیه بزرگسالان، عامل کلیدی برای آغاز آموزش است. توجه به احساسات بزرگسالان در آموزش و توجه به تسهیم دانش بین افراد؛ با این استدلال که مستقل از اینکه هر جامعه‌ای ذاتاً خوب یا دارای نقص است باید به سمت جلو حرکت کند (بهتر شود) بسیار مهم است و باید آموزش بزرگسالان در این

25. The Country Life Commission

26. gerontology

زمینه نقش اساسی را ایفا نماید. اگر افراد و در نهایت جامعه خواستار موفقیت هستند یادگیری باید در سراسر زندگی جریان داشته باشد (دائمی باشد). بزرگسالان ظرفیت یادگیری دارند و باید با توجه به شأن و منزلتشان، آموزش داده شوند. بزرگسالان باید به آموزش دسترسی داشته باشند که این امر مستلزم وجود بنیانی نهادی در جامعه است. چون درک و شناخت بزرگسالان متفاوت با دوران قبل از بزرگسالی است، از این رو باید زمینه‌های آموزش بزرگسالان اساساً با آموزشهای قبل از بزرگسالی متفاوت باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ۱- الیوت، س. (۱۳۸۱)، **نظامهای آموزش از راه دور**. ترجمه سید مهدی میردامادی، تهران: نشر آموزش کشاورزی.
- 2- Cameron, C. (1987), "Adult education as a force toward social equity". **Adult Education Quarterly**. Vol.37, No. 3, PP. 173-177.
- 3- Duncan, S. et al., (2001), "EDUFAIM : a successful program helping empower rural families toward self-reliance. february". available at:
<http://joe.org/joe/2001february/a3html>.
- 4- Ferrell, S. (1990), "Adult literacy programs in rural areas ERIC digest". available at:
<http://www.thememoryhole.org/edu/eric/ed321966.html>.
- 5- Gillis, D. E. and English, L.M. (2001), "Extension and health promotion : an adult learning approach". available at: <http://joe.org/joe/2001june/a4.html>.
- 6- Huang, G. and Howley, C. B. (1989), **Recent Trends in Rural Poverty : A Summary for Educators**. Rome : FAO.
- 7- Hunter, I. and Howley, C. B. (1990), **Capital Outlay: A Critical Concern in Rural Education**. Rome : FAO.
- 8- Knowles, M.S. (1980), **The Modern Practice of Adult Education**. Cambridge: Cambridge University.
- 9- Quigley, B. A. (1990), "Hidden logic : reproduction and resistance in adult literacy and adult basic education". **Adult Education Quarterly**. Vol.40, No.2, PP. 103-115.
- 10- Seidl, A. (1999), "Youth in rural community development: high school survey researchers in Immokalee, Florida". available at: <http://joe.org/joe/1999february/rb2.html>.
- 11- Theobald, P. (No date), "Rural philosophy for education: wendell Berry's tradition". available at: <http://www.ericdigests.org/1992-3/rural.htm>.
- 12- Viegas, S. and Meek, J. (1998), "The rural families program makes a difference". available at: <http://www.joe.org/joe/1998august/rb3.html>.
- 13- White, B. (1987), "Older rural adult learners. Kellogg fellow". available at: <http://www.joe.org/joe/1987winter/rb1.html>.
- 14- Yan, W. (2006), "Adult education in rural Pennsylvania". available at: http://www.ruralpa.org/adult_education.6.pdf.